

НЯКОИ ПРОМЕНИ В СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

ОТ 1 ЯНУАРИ 2017 г.

Христина Митрева

Съветник по социално-осигурителни политики

*В този материал са отразени част от промените в Кодекса за социално осигуряване, които касаят правата на осигурените лица - **наети лица и самоосигуряващи се**, в т.ч. земеделски производители и тютюнопроизводители - относно краткосрочните обезщетения и пенсиите, изплащани от Държавното обществено осигуряване от началото на 2017 г.*

Минималната работна заплата се увеличава с 40 лв. и е 460 лв.

1. В посока улесняване на лицата, на които предстои пенсиониране, се въвежда задължение за Националния осигурителен институт **ежегодно да уведомява лицата, които навършват възрастта за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 през следващата календарна година за условията, при които могат да се пенсионираат.**

2. С цел по-бързото реализиране на правата на осигурените лица при пенсиониране, когато лицата са изпълнили условията за пенсиониране, осигурителят е длъжен в **14-дневен срок да издава безплатно документи за осигурителен стаж и осигурителен доход, както и да удостоверява факти и обстоятелства, свързани с тях, по искане на:**

- ✓ осигуреното лице или негов представител – за периоди преди 1 януари 2000 г.;
- ✓ длъжностните лица, на които е възложено ръководството по изплащането на обезщетенията и помощите, определени от ръководителя на териториалното поделение на Националния осигурителен институт.

3. Важна промяна в КСО, която влиза в сила от **1 януари 2018 г.** е че **работодателите вече няма да издават удостоверения за пенсиониране по образците УП-2 и УП-3 за стаж след 2000 г.** Причината е, че оттогава НОИ има електронна система, в която са вписани данните за всички осигуровки, и ще доказва стажа и доходите на хората служебно.

4. **Работещите трета категория труд (най-масовата) ще могат да се пенсионираат при следните условия:**

- ✓ жените при **61 г. навършена възраст и 35 години и 4 месеца осигурителен стаж ;**
- ✓ мъжете **-64 г. и 38 г. и 4 месеца стаж .**

5. От 1 юли 2017 г. се увеличава тежестта на една година осигурителен стаж при изчисляване размера на пенсиите на 1.126% при 1.1% досега.

6. Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст и на социалната пенсия се увеличават от 1 юли 2017 г. с 2.4%, съответно на 165.2 лв. и 120.9 лв.

7. От 1 януари 2017 г. се променят и някои параметри, свързани с вноската за фонд „Пенсии” на ДОО, осигурителния доход и условията за пенсиониране на най-масовата трета категория труд.

! Съгласно Закона за бюджета на ДОО за 2017 г. с един процентен пункт расте вноската за фонд "Пенсии".

Така за родените преди 1 януари 1960 г. тя става 18.8% (10.5% за работодателя и 8.3% за работника).

За родените след тази дата – 13.8% (7.7 за работодателя и 6.1 за работника), а още 5% отиват в задължителните пенсионни фондове.

8. Когато лицата, получават доходи от дейности на различни основания, осигурителните вноски се внасят върху сбора от осигурителните им доходи, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход.

От 1 януари 2017 г. вече се включват и доходи от обезщетения, изплащани по Кодеса на труда или по специални закони, върху които се дължат осигурителни вноски и по този начин се увеличава индивидуалният коефициент на осигуреното лице при пенсиониране.

9. От 1 януари 2017 г. се променя формулата за изчисляване на пенсията за осигурителен стаж и възраст.

Това означава, че след 31 декември 2016 г. процентът за всяка година осигурителен стаж нараства от първо число на всяка следваща календарна година с процент, равен или по-голям от процента, определен по т. нар. „швейцарско правило” до достигане на 1,5.

(чл. 100, ал. 1, КСО)

Процентът се определя ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година на база на използваните при съставянето на бюджета прогнозни стойности за нарастването на осигурителния доход и за индекса на потребителските цени.

В помощ на синдикалния председател

Тук е важно да се знае, че при определяне на индивидуалния коефициент на самоосигуряващо се лице се взема предвид дохода, върху който са внесени и/или дължими осигурителни вноски.

10. По отношение на общите правила за пенсиите, бъдещите пенсионери трябва да знаят, че от **1 януари 2017 г. е намален срокът за подаване на документи за пенсия от датата на придобиване на правото.** Пенсиите и добавките към тях се отпускат от датата на придобиване на правото, ако **заявлението с необходимите документи е подадено в 2-месечен срок от тази дата.** Ако документите са подадени след изтичане на 2-месечния срок от придобиване на правото, пенсиите се отпускат от датата на подаването им. (чл. 94, ал. 1, КСО). За съжаление тази промяна може да ощети правата на някои лица, но презумпцията на законодателя е, че след като на лицето му предстои пенсиониране в негов интерес е да започне да подготвя своите документи по-рано, така че да се вмести в този по-кратък срок.

11. Друга промяна в Кодекса за социално осигуряване, която също ограничава досега съществуващи права на пенсионерите е, че **лицата, на които е отпусната пенсия за осигурителен стаж и възраст, за инвалидност поради общо заболяване и за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест, могат да поискат не повече от веднъж в една календарна година преизчисляване на пенсията за придобит осигурителен стаж след пенсионирането или за придобит осигурителен стаж и осигурителен доход след пенсионирането, ако това е по-благоприятно за тях.** Досега това можеше да се извършва многократно през годината.

12. Относно кръга на лицата, които имат право на наследствена пенсия, в чл. 82 от КСО са направени две допълнения, които засягат правата на правоимащите. Едното от тях, е че **децата, които полагат стаж след дипломиране, не се считат за учащи и следователно нямат право на инвалидна пенсия от наследодателя,** а второто, че родителите имат право на наследствена пенсия от децата си, ако са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 и **не получават лична пенсия.**

13. Вече не могат да се получават едновременно **наследствена пенсия за осигурителен стаж и възраст или наследствена пенсия за инвалидност поради общо заболяване с наследствена пенсия от същия вид.**

14. За да бъдат по-добре уредени правата на част от осигурените жени, в чл. 11, ал. 1 на КСО е допълнена нова разпоредба, съгласно която осигурените за общо заболяване и майчинство имат право на парични обезщетения за

В помощ на синдикалния председател

трудоустрояване поради бременност или кърмене или напреднал стадий на лечение ин-витро.

15. За да се насърчат младите майки, които имат възможност да се върнат на работа преди навършване на едногодишна възраст на детето, от началото на 2017 г. е предвидено в новия чл. 50а от КСО, майката (осиновителката), която е осигурена за общо заболяване и майчинство и е имала право на обезщетение за бременност и раждане, да получава парично обезщетение в размер 50 на сто от обезщетението, ако: 1. след изтичане на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи не ползва отпуск за бременност и раждане или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване; 2. след изтичане на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи, самоосигуряващото се лице започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство. Ако майката (осиновителката) е починала, лишена е от родителски права или упражняването на родителските права върху детето е предоставено на бащата (осиновителя), това обезщетение се изплаща на бащата (осиновителя), а ако той е починал - на настойника. Обезщетението се изплаща, ако лицето, поело отглеждането на детето, е осигурено за общо заболяване и майчинство.

16. Считано от 1 януари 2017 г. паричните обезщетения за безработица се изплащат ежемесечно през месеца, следващ този, за който се дължат, за период според продължителността на осигурителния стаж, по време на който лицата са били осигурени за безработица, за времето след 31.12.2001 г., както следва:

Осигурителен стаж с осигуряване за времето след 31.12.2001 г (години)	Период за изплащане на обезщетението (месеци)
до 3	4
от 3 до 6	6
от 6 до 9	8
от 9 до 12	10
над 12	12

По този начин, с новите промени се увеличават периодите за уволнените с по-голям стаж. Всички, които имат **над 12 години стаж**, ще получават пари от НОИ **по 12 месеца**. Досега този максимален срок бе за хората с над 25 г. стаж.

Самоосигуряващи се лица

1. Диференцираният минимален осигурителен доход за самоосигуряващите се се увеличава с 50 лв. спрямо облагаемия им доход за 2015 г. При годишен доход до 5400 лв., деклариран през 2015 г., самоосигуряващите се лица трябва да се осигуряват месечно върху най-малко 460 лв., а не 420 лв., както е до края на 2016 г.. Върху 460 лв. на месец ще се осигуряват и хората със свободни професии, които тепърва започват дейност. Самоосигуряващите се, които през 2015 г. са декларирали доходи между 5400 до 6500 лв., ще плащат всеки месец осигуровките си за пенсия върху 500 лв., а не 450. При доходи между 6500 и 7500 лв. осигурителният месечен праг се вдига от 500 на 550 лв., а за годишни доходи над 7500 нараства от 550 на 600 лв.

2. Без промяна за 2017 г. остава минималният месечен осигурителен доход за регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители - 300 лв.

3. Съгласно чл. 9, ал.1, т.4 на КСО за осигурителен стаж на самоосигуряващите се лица се зачита времето, за което са внесени дължимите осигурителни вноски (т.е. вноските на самоосигуряващите се лица, които те дължат авансово: върху месечен осигурителен доход между минималния и максималния месечен размер на дохода, определен със закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година.) Това означава, че ако тези лица правят годишно изравняване на дохода с данъчната декларация, този доход ще допълва само до размера на дохода, върху който са внесени авансовите вноски за всеки месец. Ако при годишното изравняване доходът е по-висок от месечния авансов доход, върху който са правени вноските за ДОО, той няма да се взема предвид.

4. При смърт на самоосигуряващо се лице, съпругът (съпругата), децата и родителите имат право на еднократна помощ, ако са внесени дължимите осигурителни вноски за последния месец, за който е изтекъл срокът по чл. 7, ал. 4 (т.е. до 25-о число на месеца, следващ месеца, за който се дължат).